

OKROŽNICA KONGREGACIJE ZA NAUK VERE V POMOČ ŠKOFOVSKIM KONFERENCAM PRI PRIPRAVLJANJU SMERNIC ZA OBRAVNAVANJE PRIMEROV SPOLNIH ZLORAB MLADOLETNIH OSEB S STRANI DUHOVŠČINE

Med pomembne odgovornosti škofa ordinarija pri zagotavljanju skupnega dobrega vernikov, zlasti zaščite otrok in mladine, spada dolžnost ustrezne ukrepanja v morebitnih primerih spolnih zlorab mladoletnih oseb s strani duhovščine v njegovi škofiji. Ukrepanje pomeni vzpostavitev ustreznih postopkov za pomoč žrtvam takih zlorab in vzgojo cerkvenih skupnosti za zaščito mladoletnih oseb. Ukrepi bodo morali zagotoviti spoštovanje cerkvene prava na tem področju, hkrati pa upoštevati določila civilne zakonodaje.

I. Splošni vidiki

a) Žrtve spolnih zlorab

Cerkev mora v osebi ordinarija ali njegovega zastopnika pokazati pripravljenost prisluhniti žrtvam in njihovim svojcem ter se zavzeti za njihovo duhovno in psihološko pomoč. Med svojimi apostolskimi potovanji je papež Benedikt XVI. dal izjemno pomemben zgled s svojo razpoložljivostjo za srečanje in poslušanje žrtev spolnih zlorab. Ob teh srečanjih je papež žrtve nagovoril z besedami sočutja in podpore, kot jih vsebuje tudi njegovo *Pastoralno pismo irskim katoličanom*¹ (št. 6): »Strahotno ste trpeli, za kar mi je resnično žal. Vem, da nič ne more izbrisati zla, ki ste ga doživeli. Izdano je bilo vaše zaupanje in oskrunjeno vaše dostojanstvo.«

b) Zaščita mladoletnikov

Po nekaterih deželah so v cerkvenem okolju uvedli preventivne vzgojne programe, da bi mladoletnim zagotovili 'varno okolje'. Programi skušajo pomagati staršem, pastoralnim ali šolskim delavcem, da bodo prepoznali znamenja spolnega zlorabljanja

in ustrezno ukrepali. Programi si pogosto zaslužijo priznanje kot vzor v prizadevanju za izkoreninjenje spolnih zlorab mladoletnih oseb v današnjih družbah.

c) Oblikovanje bodočih duhovnikov in redovnikov

Leta 2002 je papež Janez Pavel II. dejal: »V duhovništvu in redovništvu ni prostora za tistega, ki bi lahko škodoval mladini.«² Te besede se nanašajo na natančno določeno odgovornost škofov, redovnih predstojnikov ter odgovornih za oblikovanje novih duhovnikov in redovnikov. Smernice iz apostolske spodbude *Dal vam bom pastirjev* ter navodila pristojnih ustanov Svetega sedeža dobivajo vedno večji pomen za pravilno razločevanje poklica ter zdravo človeško in duhovno oblikovanje kandidatov. Še zlasti je treba doseči, da bodo kleriki cenili čistost, neporočenost in odgovornost za duhovno očetovstvo ter poglobljali poznavanje cerkvene discipline o tej temi. Natančnejša navodila lahko sprejmejo v vzgojne programe semenišč in vzgojnih ustanov, kot jih predvideva *Ratio institutionis sacerdotalis* v vsaki deželi, ustanovi posvečenega življenja in družbi apostolskega življenja.

Poleg tega je treba nameniti posebno pozornost nepogrešljivi izmenjavi informacij glede tistih pripravnikov na duhovništvo ali redovništvo, ki prehajajo iz enega semenišča v drugo ali iz ene škofije v drugo ali iz redovnih ustanov v škofije.

d) Spremljanje duhovnikov

1. Škof je dolžan vse svoje duhovnike obravnavati kot oče in brat. Škof naj poleg tega posebno pozornost namenja permanentnemu oblikovanju duhovščine, zlasti v prvih letih po posvečenju, pri čemer naj ovrednoti pomen molitve in vzajemne bratske duhovniške podpore. Duhovnike je treba poučiti o škodi, ki jo klerik lahko povzroči žrtvi spolne zlorabe, o osebni odgovornosti pred kanonsko in civilno zakonodajo ter o prepoznavanju znamenj morebitnih zlorab mladoletnih oseb s strani kogar koli.

2. Škofje naj se z vsemi močmi zavzamejo za obravnavo morebitnih primerov zlorab, za katere bi

¹ Prim. [http://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/knjigarna/15525F754451F8AFC125770B001FBA82/\\$FILE/CD%20NS%2015.PDF](http://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/knjigarna/15525F754451F8AFC125770B001FBA82/$FILE/CD%20NS%2015.PDF)

² Janez Pavel II., *Govor ameriškim kardinalom* 23. aprila 2002.

zvedeli v skladu s kanonskim ali civilnim redom, ob spoštovanju pravic vseh vpletenih strani.

3. Osumljeni klerik velja za nedolžnega, dokler mu krivda ni dokazana. Do razjasnitve obtožb mu lahko škof iz previdnosti omeji izvrševanje duhovniške službe. Če se izkaže, da je bil obtožen po krivici, je treba storiti vse, kar je mogoče, za povrnitev dobrega imena kleriku.

e) Sodelovanje s civilnimi oblastmi

Spolno zlorabljanje mladoletnih oseb je kaznivo dejanje ne le po cerkvenem pravu, ampak ga preganjajo tudi civilne oblasti. Čeprav se odnosi s civilnimi oblastmi razlikujejo od dežele do dežele, je kljub temu pomembno sodelovati z njimi na področju njihovih pristojnosti. Zlasti je treba vedno spoštovati določila civilnih zakonov v zvezi s prijavno kaznivih dejanj pristojnim oblastem, ne da bi pri tem zanemarjali notranje zakramentalno področje. To sodelovanje seveda ni omejeno samo na zlorabe s strani duhovščine, ampak zajema tudi zlorabe s strani redovnega ali laiškega osebja, zaposlenega v cerkvenih ustanovah.

II. Kratek povzetek veljavne cerkvene zakonodaje v zvezi s kaznivim dejanjem spolne zlorabe mladoletnih oseb s strani klerika

Papež Janez Pavel II. je 30. aprila 2001 objavil dokument tipa *motu proprio* z naslovom *Varovanje svetosti zakramentov (Sacramentorum sanctitatis tutela)*,³ v katerem je bila spolna zloraba osebe, mlajše od 18 let, s strani klerika sprejeta v seznam *hujših kaznivih dejanj*, katerih obravnava je pridržana *Kongregaciji za nauk vere*. Zastaralni rok za to kaznivo dejanje je 10 let po dopolnitvi 18. leta starosti žrtve. Določilo *motu proprij*a velja za duhovščino tako latinskega kot vzhodnega obreda, tako škofijsko kot redovno duhovščino.

Papež Janez Pavel II. je leta 2003 na prošnjo takratnega prefekta *Kongregacije za nauk vere* kard. Josepha Ratzingerja dovolil nekatere posebne možnosti za večjo prilagodljivost kazenskih postopkov za *hujša kazniva dejanja*, med njimi administrativni kazenski postopek ali v najhujših primerih prošnjo za odslovlitev *ex officio*. Te možnosti so bile sprejete

³ Prim. http://www.vatican.va/resources/resources_introd-storica_en.html.

v posodobljen *motu proprio*, ki ga je papež Benedikt XVI. potrdil 21. maja 2010. V novih določilih je zastaralni rok 20 let, ki začne v primeru zlorabe mladoletne osebe teči po dopolnitvi 18. leta starosti žrtve. V posebnih primerih lahko *Kongregacija za nauk vere* ta rok podaljša. Dodano je bilo tudi kanonično kaznivo dejanje nakupovanja, hranjenja ali širjenja pedopornografskega gradiva.

Za obravnavanje primerov spolnih zlorab mladoletnih oseb so v začetnem obdobju odgovorni škofje ali višji redovni predstojniki. Če se primer izkaže za verodostojnega, morajo škof, višji redovni predstojnik ali njihov delegat izvesti ugotovitveni postopek v skladu s kan. 1717 ZCP, kan. 1463 ZKVC (*Zakonik kanonov vzhodnih Cerkva*) in čl. 16. VSZ⁴.

Če se obtožba izkaže za utemeljeno, je treba primer posredovati *Kongregaciji za nauk vere*. *Kongregacija* bo po preučitvi primera škofu ali višjemu redovnemu predstojniku narekovala, kakšne nadaljnje korake naj stori. Hkrati bo *Kongregacija* ponudila pomoč pri primernem ukrepanju z zagotavljanjem pravičnega postopka obtoženim klerikom, ob spoštovanju njihove temeljne pravice do obrambe in z varovanjem dobrega Cerkve skupaj z dobrim žrtev. Koristno bo spomniti, da trajna kazen, kot je *dimissio* iz duhovniškega stanu, običajno zahteva sodni kazenski postopek. Po cerkvenem pravu (prim. kan. 1342 ZCP) ordinariji ne morejo nalagati trajnih kazni z zunajsodnimi odloki. Za to se morajo obrniti na *Kongregacijo za nauk vere*, ki je pristojna za dokončno sodbo o krivdi in morebitni primernosti klerika za opravljanje službe ter za posledično nalaaganje trajne kazni (VSZ, čl. 21 § 2).

Kanonični ukrepi zoper klerika, ki mu je bila dokazana spolna zloraba mladoletne osebe, so lahko dvojni:

1) ukrepi, ki omejujejo javno službo v celoti ali vsaj izključujejo stik z mladoletnimi osebami; takšne ukrepe lahko spremlja kazenski ukaz;

2) cerkvene kazni, med katerimi je najhujša *dimissio* iz duhovniškega stanu.

V nekaterih primerih se na prošnjo samega klerika *pro bono Ecclesiae* lahko dovoli tudi spregled od obveznosti duhovniškega stanu skupaj s celibatom.

Ugotovitveni postopek in celoten postopek je treba voditi z dolžnim spoštovanjem do zasebnosti vpletenih oseb in s pozornostjo do njihovega ugleda.

⁴ Janez Pavel II., *Motu proprio* 'Varovanje svetosti zakramentov' (*Sacramentorum Sanctitatis tutela*).

Pred predajo primera *Kongregaciji za nauk vere* je treba obtoženega klerika, razen v primeru resnih razlogov proti, seznaniti z obtožbo in mu s tem dati možnost odgovora nanjo. Škof ali višji redovni predstojnik naj s preudarnostjo presodi, katero informacijo je treba sporočiti obtoženemu med ugotovitvenim postopkom.

Škof ali višji redovni predstojnik ima dolžnost poskrbeti za skupno dobro in določiti, katere preventivne ukrepe, ki jih predvidevata kan. 1722 ZCP in kan. 1473 ZKVC, je treba uvesti. To je v skladu s čl. 19 VSZ treba storiti po začetku ugotovitvenega postopka.

Če želi škofovska konferenca po predhodni odobritvi Svetega sedeža uvesti posebna krajevna pravila, je treba taka posebna pravila razumeti kot dopolnitev cerkvene zakonodaje in ne kot nadomestilo. Posebna pravila morajo biti v skladu z ZCP in ZKVC ter z *motu proprio* VSZ (30. april 2001), kot je bil posodobljen 21. maja 2010. Če se bo škofovska konferenca odločila uvesti zavezujoča pravila, bo treba pristojne ustanove Rimske kurije zaprositi za *recognitio*.

III. Navodila ordinarijem glede načina ravnanja

Smernice, ki jih bo pripravila škofovska konferenca, morajo vsebovati usmeritve škofom ordinarijem in višjim redovnim predstojnikom glede tega, kako ravnati, če bi jih kdo obvestil o sumu spolnih zlorab mladoletnih oseb s strani duhovščine na ozemlju pod njihovo pristojnostjo. Takšne smernice morajo upoštevati naslednja opažanja:

– pojem '*spolna zloraba mladoletnih oseb*' se mora ujemati z opredelitvijo v *motu proprio* VSZ, čl. 6 (*»kaznivo dejanje zoper šesto Božjo zapoved, ki ga zagreši klerik z osebo, mlajšo od osemnajst let«*) ter z razlagalno in pravno prakso *Kongregacije za nauk vere*, pri čemer upošteva krajevne civilne zakone;

– osebo, ki prijavi kaznivo dejanje, je treba obravnavati spoštljivo. V primerih, v katerih je spolna zloraba povezana z drugim kaznivim dejanjem zoper dostojanstvo zakramenta sprave (VSZ, čl. 4), ima prijavitelj pravico zahtevati, da njegovega imena prijavljenemu duhovniku ne razkrijejo (VSZ, čl. 24);

– cerkvene oblasti naj si prizadevajo žrtvam ponuditi duhovno in psihološko pomoč;

– preiskavo o obtožbah je treba opraviti s spoštovanjem do načela zasebnosti in varovanja dobrega imena ljudi;

– obtoženi klerik naj bo že v fazi ugotovitvenega postopka obveščen o obtožbah z možnostjo odgovora nanje, razen če ne obstajajo resni razlogi proti temu;

– morebitni posvetovalni organi za nadzor in razločevanje v posameznih primerih ne smejo nadomestiti ordinarijevega razločevanja in njegovega *potestas regiminis*;

– smernice morajo upoštevati zakonodajo posamezne države, zlasti kar zadeva morebitno dolžnost prijave civilnim oblastem;

– obtoženi klerik naj ves čas disciplinarnih in kazenskih postopkov uživa pravično in dostojanstveno preživnino;

– izključena je vrnitev klerika v javno duhovniško službo, če ta služba predstavlja nevarnost za mladoletne osebe ali pohujšanje za skupnost.

Sklep

Namen smernic, ki jih bodo pripravile škofovske konference, je zaščititi mladoletne osebe in pomagati žrtvam, da bodo našle pomoč in spravo. Pokazati morajo, da je za obravnavo kaznivih dejanj spolnih zlorab mladoletnih oseb s strani duhovščine v prvi vrsti odgovoren škof ordinarij. Smernice bodo morale končno pripeljati do skupne usmeritve znotraj škofovske konference in pomagati, da se bodo prizadevanja posameznih škofov za zaščito mladoletnih oseb čim bolj poenotila.

Palača Sant'Uffizio, 3. maja 2011

William kardinal Levada
prefekt

Luis F. Ladaria DJ
naslovni škof Thibice
tajnik

MARIJA, NAŠA KRALJICA

4. SLOVENSKO-HRVAŠKO ROMANJE

V soboto, 2. julija, bo na Ptujski Gori 4. slovensko-hrvaško romanje pod skupnim geslom: Marija, naša Kraljica. Izbrali so ga člani organizacijskega odbora, ki so se v začetku junija zbrali na Ptujski Gori. V odboru poleg gostiteljev patrov minoritov sodelujejo še varaždinski škof msgr. Josip Mrzljak s sodelavci, celjski škof msgr. Stanko Lipovšek in podpisani. Kot je znano, smo s skupnimi romanji na pobudo slovenske strani začeli leta 2003 z romanjem v Marijo Bistrico. Dve leti kasneje smo se zbrali na Brezjah, leta 2007 pa na Trsatu. Po štiriletni prekinitvi se bomo letos zbrali na Ptujski Gori.